

## BOEKBESPREKINGEN

### LIVINUS VERKRUYSSEN EN HET TONEEL IN DE ACHTTIENDE EEUW

Kåre Langvik-Johannessen. *Livinus Verkruyssen en zijn toneeldichters. Speurtocht in het domein van het 18de-eeuwse Zuid-Nederlandse theater*, Brussel, Facultés universitaires Saint-Louis, 1999, 60 p. (Cahier nr. 18 van het Studiecentrum 18de-eeuwse Zuid-Nederlandse Letterkunde).

Dat de geschiedenis van het theater in onze contreien nog heel wat hiaten bevat, is voldoende bekend, hiaten, waarvan het opvullen heel wat opzoekingswerk vereist, dat soms tot verassende resultaten kan leiden. Als de Noorse neerlandicus en Vondelkenner Kåre Langvik-Johannessen zijn publicatie *Livinus Verkruyssen en zijn toneeldichters* de ondertitel "Speurtocht in het domein van het 18e-eeuwse Zuid-Nederlandse theater meegeeft", dan mogen we dit ook letterlijk opvatten: de studie, die inderdaad echt boeiende lectuur vormt, is het resultaat van een complexe zoektocht doorheen her en der verspreide archieven, gekoppeld aan een intelligente analyse van nauwelijks bekende teksten.

Langvik-Johannessen, die al eerder<sup>1</sup> zijn medewerking verleende aan de overigens voortreffelijke, maar nog steeds te weinig bekende reeks Cahiers van het Studiecentrum 18de-eeuwse Zuid-Nederlandse letterkunde, een initiatief van prof. Jozef Smeyers van de Brusselse Facultés universitaires Saint-Louis, kwam in contact met de figuur van Verkruyssen bij de voorbereiding van zijn monografie *De Brusselse hoofdtonelen: een bijdrage tot de geschiedenis van het Brusselse theater in de Oostenrijkse tijd* (Cahier nr. 10, 1993). Dat Verkruyssen, voor zover hij in de Nederlandse literatuurgeschiedenissen vermeld staat, als Brusselaar werd bestempeld, kon niet anders dan op een vergissing berusten, terwijl teksten die aan hem werden toegeschreven - tweede fout - ook helemaal niet van zijn hand zijn.

Enig spuurwerk bracht aan het licht dat het hier - gezien de verspreiding van de naam - om een West-Vlaming gaat, geboren in Brugge in het begin van de jaren 1670 en er overleden in 1742. Verkruyssen, die vrij snel enige welstand verwierf, was er actief als 'tijkwerker' - vervaardiger van een speciale soort stofdicht lijnwaad voor kussens en beddenzakken - en gaf er aan het einde van zijn leven vier toneelteksten 'in druk' wat inhield dat hij ze op zijn kosten liet drukken.

Vier teksten, martelaarsdrama's, die hij in de loop van zijn lange carrière als regisseur - aanvankelijk in Brugge, later ook daarbuiten - de moeite waard gevonden had en waarin hij in sommige gevallen, zoals het een goed regisseur past, ook had gesnoeid.

Dit snoeien treffen we vooral aan in *De Doodt van Boëtius* van de Brugse arts Peter Smidts, met als hoofdfiguur de beroemde filosoof en staatsman Boëtius (480-524), die hierin als katholiek niet tegenover een heidense, maar wel een ariaanse keizer komt te staan. Van dit ongeveer met een derde verkorte treurspel, dat wellicht Verkruyssens eerste grote Brugse opdracht bevatte en waarvan al in 1699 een eerste versie het licht zag, bezorgde hij in 1743 een herdruk<sup>2</sup>.

Sterk in contrast met dit zware ideeënrijke drama staat het veel lichtere en erg vlot geschreven *De heilige Adrianus* van Jacobus van Eekhout uit Oordegem, naar wiens naam tot dusver in geen enkele literatuurgeschiedenis werd verwezen.

De twee overige door Verkruyssen uitgegeven stukken bevatten geen auteursnaam. Het betreft hier het complexe, sterk symbolische *Spel van Sint-Laurentius*, waarin de keizer als kwade antagonist niettemin uitgroeit tot een tragisch figuur (Langvik-Johannessen duidt Paulus Leysen, toenmalig pastoor van Poesele aan als vermoedelijk auteur) en het strakke *Spel van Sint-Sebastiaen*, apart omwille van de confrontatie tussen christendom en heidendom in een indrukwekkende familiescène.

Vier uiteenlopende stukken, met specifieke kwaliteiten wat taal, stijl, compositie en repliekkunst betreft, die maakten dat ze met eenvoudige middelen in het vrome Vlaamse dorpsmilieu konden worden opgevoerd. Vier stukken ook, die wijzen op een verschil tussen de lokale en de veel indrukwekkender, rijkere Brusselse praktijk, maar vooral op het contrast tussen het vrij oorspronkelijke Zuid-Nederlandse en het veelal epigonistische Noord-Nederlandse drama, dat zich volledig op de Franse tragedie richtte.

*Livinus Verkruyssen en zijn toneeldichters* laat zich lezen als het resultaat van een knap staaltje efficiënt veldwerk, gekoppeld aan een scherp analytisch vermogen en een methodologische trefzekerheid, kenmerkend voor het overige werk van de auteur én de hele reeks.

## NOTEN

- <sup>1</sup> cf. *Straf ende dood van Balthassar, koning der Chaldeen, benevens de krooninge van Darius, Koning der Meden. Bly-eyndig treurspel, Joannes Franciscus Cammaert* (Cahier nr. 6A en 6B, 1991 - i.s.m. Werner Waterschoot); *De Ridder Jacobus. Het bloedig moord-thonneel in Don Renory met inleiding over het Europese gruwelspel* (Cahier nr. 11A en 11B, 1994 - i.s.m. W. Waterschoot).
- <sup>2</sup> De onverkorte tekst, zoals die in 1699 vescheen bij Franciscus van Heurck, werd in 2000 uitgegeven in dezelfde reeks cahiers. Cf. Peter Smidts, *De doodt van Boëtius of de verdrukten raeds-heer. Treur-spel, Cahier 18 A: Kåre Langvik-Johannessen, Inleiding en tekst, XV + 82 p., Cahier 19 B: Werner Waterschoot, Woord- en tekstverklaring, 119 p.* De passages die in de tweede editie van 1699 en in de latere herdruk door Verkruyssen werden weggelaten worden in de marge aangeduid.